

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора
Конопельського Віктора Ярославовича на дисертацію Басараб Н. В.
«Кримінологічна характеристика та запобігання розбоям підрозділами
Національної поліції України» на здобуття ступеня доктора філософії з
галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми обумовлюється тим, що Конституція України є гарантом того, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека є найвищою соціальною цінністю (ст. 3), а також того, що кожен має право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю і ніхто не може бути позбавлений цього права, оскільки воно є непорушним (ст. 41). При цьому охорона власності та прав і свобод особи, їх захист від корисливо-насильницьких посягань є однією з найважливіших правоохоронних функцій нашої держави, що підтверджено Стратегією боротьби з організованою злочинністю (2020), яка наголосила на формуванні державної політики у цій сфері шляхом запровадження міжнародних стандартів та побудові ефективної системи боротьби з організованою кримінальною протиправністю в країні. Однак, складною кримінологічною проблемою сьогодення є питання про розбійні напади, характерними рисами яких є підвищена суспільна небезпека та резонанс, який виникає у зв'язку з відкритим, незаконним, насильницьким нападом на власність, поєднаний із посяганням на життя і здоров'я людей, що носить, як правило, груповий організований характер із застосуванням вогнепальної зброї й спрямований на заволодіння матеріальними цінностями. Розробка ефективних заходів щодо запобігання корисливо-насильницьким злочинам, безпосередньо залежить від об'єктивних закономірностей їх вчинення, кількісних та якісних характеристик цих явищ, механізму вчинення таких злочинів. З огляду на це, необхідним є здійснення аналізу злочинів в межах кримінологічної характеристики, що усвідомлюється як «сукупність даних про певний вид злочинів або конкретне особливо небезпечне діяння, що

використовується для їх попередження». Функціональне призначення кримінологічної характеристики, головним чином, полягає у визначенні загальної системи ознак різних видів злочинних проявів, що використовується як інструмент їх наукового аналізу. Отже, дослідження стану розбоїв в Україні, передбачає отримання всебічної та об'єктивної інформації про рівень, структуру та динаміку злочинів цієї категорії. Знання реальної ситуації про стан таких злочинів необхідне для розроблення та здійснення законодавчих, правозастосовних, організаційних та інших заходів запобігання такому виду злочинності органами і підрозділами Національної поліції України .

Наведене свідчить про те, що дисертація Басараб Н. В. «Кримінологічна характеристика та запобігання розбоям підрозділами Національної поліції України» з урахуванням сучасного стану кримінального, кримінального процесуального законодавства та правоохоронної діяльності є надзвичайно **актуальним**, оскільки розкриває сутність феномену кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері права власності, надає нові знання про їх детермінацію та дозволяє застосувати на практиці рекомендації щодо побудови системи запобігання цим кримінальним правопорушенням у сучасних умовах.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

У ході вивчення дисертації та наукових публікацій автора, з'ясовано, що наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою є обґрунтованими і переконливими. Дослідження є структурованим, послідовним та логічно пов'язаним, відповідає поставленій меті та завданням, заявленим у роботі. Автором використано значну кількість вітчизняних та зарубіжних літературних джерел, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти України. Дослідження здійснено спираючись на узагальнені дані отримані під час аналізу статистичних показників, а також зведені дані вивчення 242 кримінальних проваджень відкритих за ст. 187 КК України упродовж 2014–2021 рр. з усіх областей країни; узагальнені результати опитувань 57 прокурорів, 105 слідчих та 118 оперативних працівників Національної поліції

у Дніпропетровській, Житомирській, Київській, Львівській, Одеській, Харківській областях; аналітичні узагальнення МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України, а також результати багаторічного вивчення судової практики з урахуванням значного досвіду роботи автора безпосередньо в адвокатських компаній.

Основні результати дослідження викладено у 8 наукових працях, з яких: 4 – у фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України та апробовано на 4 всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях. Вивчення дисертації та оцінка наукових публікацій автора дає підстави стверджувати про обґрунтованість результатів дослідження у галузі кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права, як для теоретичного та практичного застосування в межах заявлених автором мети та завдань.

Нами зафіксовано уміле використання автором широкого спектру сучасних методів наукового пошуку, що також позитивно вплинуло на ступінь обґрунтованості сформульованих дисертанткою висновків і рекомендацій. Дослідження Басараб Н.В. виконано на високому науковому рівні, наукові публікації відображають основний зміст усіх розділів дисертації.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. За своїм змістом дисертація Басараб Н.В.. є одним з перших в Україні комплексним монографічним дослідженням у якому на підставі аналізу теоретичних та праксеологічних джерел, сучасного стану кримінального, кримінального процесуального законодавства та правоохоронної діяльності, отриманих емпіричних даних надано кримінологічну характеристику і розроблено систему заходів запобігання розбоям підрозділами НПУ. У роботі сформульовано низку нових положень, висновків і пропозицій.

Автором вперше: обґрунтовано наукові основи комплексної кримінологічної методики запобігання розбоям та місце в ній органів і

підрозділів НПУ, а також розкрито зміст елементів кримінологічної характеристики такого кримінально-караного діяння з виокремленням відомостей про стан і тенденції таких кримінально караних діянь, причини та умови, які сприяють їх учиненню; кримінологічні ознаки особи-злочинця (учасників організованих груп, злочинних організацій, банд, інших формувань) та їх насильницької поведінкової установки, а також обґрунтовано зв'язок таких елементів з вибором заходів запобігання; з'ясовано місце запобігання розбоїв в системі забезпечення національної безпеки країни в умовах війни, що полягає в реалізації на макростратегічному рівні (державному) комплексу кримінологічних заходів спрямованих на інформаційно-аналітичне забезпечення запобігання корисливо-насильницької злочинності, виявлення та усунення причин і умов, які сприяють їх вчиненню, викриття осіб (організованих груп, злочинних об'єднань), які вчиняють напади з метою заволодіння чужим майном, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства, їх припинення на стадіях підготовки або замаху, а також відвернення (мінімізації) їх негативних наслідків; науково аргументовано доцільність запровадження у практику зарубіжних методик («community policing», «situational crime prevention», «теорія розбитих вікон», «просторова профілактика»), базисом яких є взаємодія місцевого населення і поліції, як окремий напрям спеціально-кримінологічного запобігання, спрямований на скорочення корисливо-насильницьких злочинів, зменшення можливостей їх учинення і підвищення ризику зайняття злочинною діяльністю, створення безпечного середовища шляхом зміни способів використання міського простору та оточуючого середовища, який здійснюється державними і недержавними суб'єктами; сформовано перелік форм кримінологічно значимої поведінки під час вчинення організованими злочинними групами розбоїв, до яких віднесено дії, спрямовані на: формування та організація групи; забезпечення функціонування групи; розроблено алгоритм (програму) дій працівників поліції (оперативних підрозділів, превентивної діяльності) щодо

запобігання розбоям на основі стратегії випередження, яка включає виявлення осіб-злочинців, організованих злочинних груп на стадії готування або замаху, використовуючи можливості оперативно-розшукової профілактики в умовах реалізації положень КПК України та діяльності НПУ.

Окремі положення дістали свого розвитку, а саме: ретроспективний аналіз наукових доктрин у працях представників вітчизняних кримінологічних шкіл, низки західноєвропейських країн та США, які носять фундаментальний характер і складають підґрунтя для подальшого наукового пошуку, результатом якого має стати кримінологічна методика запобігання; обґрунтування доповнення конструкції ч. 2 ст. 187 КК України «розбій, поєднаний з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище» терміном «інше володіння» для узгодження позицій між КК України та КПК України, останній з яких визначає вказане поняття (ч. 3 ст. 233 КПК України); систематизація найбільш поширених способів вчинення розбоїв в рамках яких розкрито зміст технологій кримінальної протиправної діяльності, що застосовуються на етапах підготовки та замаху; використання карти-схеми корисливо-насильницької злочинності, на якій має бути позначено місця вчинення розбоїв, а також найбільш уражені ними криміногенні зони, з метою аналізу кримінологічної ситуації на визначеній території (район, область, місто), встановлення найбільш криміногенних місць у межах адміністративних кордонів, візуалізації такої інформації, кримінологічного прогнозування та планування запобіжних заходів; напрями взаємодії органів правопорядку на етапі виникнення злочинного наміру, блокування, нейтралізації, усунення причин та умов, а також виявлення осіб з антисуспільною спрямованістю, які можуть вчинити кримінальне правопорушення або продовжити свою протиправну діяльність

В роботі містяться і інші положення, висновки та пропозиції теоретичного і практичного характеру, які істотно розширюють наукові знання про феномен кримінальних правопорушень, що вчиняються у сфері права власності, а саме розбоїв і особливості їх запобігання, а результати дослідження свідчать про цілісність наукового пошуку, завершеність та значущість новизни отриманих результатів не лише для теорії, а й для

практичної діяльності

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації виявилися наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі філософії, загальної теорії держави і права, кримінології, кримінального, кримінально-виконавчого права, психології; досліджені історичні та методологічні засади у сфері аналізу злочинності, вивчення проблем детермінації та запобігання вчинення розбоїв підрозділами Національної поліції України. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують порядок протидії злочинності, а також запобігання вчинення розбоїв підрозділами Національної поліції України.

Автором досягнуто мету дослідження, а саме, теоретичне узагальнення та розв'язання комплексної науково-прикладної задачі запобігання розбоям в Україні за допомогою кримінологічних засобів, що полягає у розробленні пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства та відповідної правозастосовної практики завдяки цілісному розкриттю теми дисертаційної роботи у цілому та в кожному окремому розділі, у підрозділах та у висновках і рекомендаціях. Крім цього, автором для досягнення мети та завдань дисертаційного дослідження використано широкий методологічний інструментарій.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Не викликають заперечень ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Останні забезпечуються: застосуванням дослідницьких методів сучасної теорії пізнання, у тому числі як загальнонаукових методів (діалектичний, логіко-семантичний, історичний, системно-функціональний, структурно-логічний, конкретно-логічний і т.д.), так й методів, притаманних дослідженням у правових науках (порівняльно-правовий, формально-

юридичний, історико-правовий та ін.), а також методів, властивих конкретно-соціологічним дослідженням (статистичні методи, вивчення правових документів, статистичних відомостей, анкетування та ін.). Робота виконана на високому методологічному рівні, що свідчить про вдале опанування дисертантом методологією наукової діяльності.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Сформульовані дисертанткою у роботі висновки і пропозиції впроваджені і використовуються у освітньому процесі, науковій та практичній діяльності, на що вказують акти впровадження у додатках дисертації:

законотворчій діяльності – при вдосконаленні законодавства про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень проти власності;

діяльності правоохоронних органів – при розробленні й удосконаленні відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, підготовці методичних рекомендацій з питань організації запобігання розбоям підрозділами НПУ (акт впровадження Головного слідчого управління НП України в Сумській області від 08 березня 2022р);

освітньому процесі та науково-дослідній роботі – під час підготовки лекцій, навчальних і практичних посібників, методичних рекомендацій, тестових завдань і дидактичних матеріалів з кримінології, кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінального процесуального права, оперативно-розшукової діяльності, а також при проведенні різних видів занять із відповідних дисциплін у процесі підготовці бакалаврів та магістрів за спеціальністю 081 «Право» та в системі підвищення кваліфікації працівників НПУ (акт Національної академії внутрішніх справ від 10 вересня 2022 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Структура та зміст дисертаційного дослідження Басараб Н.В. на тему: «Кримінологічна характеристика та запобігання розбоям підрозділами Національної поліції України» характеризується логічно побудованою, зумовленою поставленими метою та завданнями дослідження, його об'єктом і предметом, відповідає

логіці наукового пошуку. Має чітку структуру, визначену вимогами, що викладені у положеннях МОН.

Композиційно складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (221 найменування на 22 сторінках) та чотирьох додатків на 13 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 206 сторінок, із них основний текст дисертації – 158 сторінок.

В **анотації** дисертації автором викладено в стислій формі основні здобутки та отримані результати, тези, ідеї, категорії та поняття, запропоновані напрямки та шляхи вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення та запобігання розбоям підрозділами Національної поліції України

У вступі обґрунтовано вибір теми дисертації та її актуальність, визначено мету, об'єкт, предмет дисертаційного дослідження, поставлено завдання дослідження. Зазначено зв'язок роботи із науковими темами, програмами, планами. Представлено методи дослідження із зазначенням підрозділів в яких вони використовувалися. Окреслено наукову новизну отриманих результатів, практичне значення отриманих результатів та описано дані щодо реалізації основних теоретичних положень та практичних результатів.

Перший розділ присвячений теоретико-правовим засадам криміналізації розбоїв в Україні. Автор доводить, що вивчення досвіду аналізу і запобігання розбоям підрозділами Національної поліції України останнім часом перетворилося на один із важливих напрямів дослідження у вітчизняній кримінології. З початком російської широкомасштабної агресії проти України і окупацією значної частини території нашої країни, одним із наслідків війни зафіксовано певне зменшення вчинення розбоїв. В той же час якісні показники мають дещо інші тенденції, зокрема питома вага розбійних нападів на житло постійно збільшується і якщо у 2014 р. становила 25,8 %, то у 2021 р. – 34,8 % від загальної кількості розбоїв.

Нерідко розбої пов'язані з вчиненням більш тяжких злочинів, таких як вбивства, зґвалтування тощо. Унаслідок цих кримінальних проявів 82 особи загинуло, 109 – дістали поранення, а матеріальні збитки сягнули близько 300 млн. грн. На фоні загального зменшення кількості облікованих кримінальних правопорушень відбулося й помітне зниження показників запобігання (кількість направлених до суду обвинувальних актів щодо розбоїв у 2023 р. зменшилася на 11,9 %).

Також дослідженню піддавались теоретичні, історичні та міжнародно-правові проблеми запобігання розбоям. Надано розгорнутий аналіз розбоям, як предмету кримінологічного дослідження. Автором доведено, що зростання тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень призвело до зниження активності з боку правоохоронних органів у запобіганні цьому виду правопорушень.

Розкриваючи зарубіжний досвід запобігання розбоям авторкою наголошується, що основний напрям імплементації зарубіжного досвіду запобігання розбоям повинен бути спрямований на впроваджені новітніх кримінологічних методик: «community policing», «situational crime prevention», «теорія розбитих вікон», «просторова профілактика» (Дж. Джекобс, Р. Джефрі, О. Ньюман, Р. Кларк), базисом яких є взаємодія місцевого населення і поліції. Саме такі стратегії сприяли розповсюдженню у західних країнах (Велика Британія, США, Канада, Нідерланди, ФРН, Франція) програм сусідського спостереження (Neighborhood Watch) та активізації участі громадян щодо запобігання злочинам (політика орієнтації на місцеві громади).

У **другому розділі** авторкою надано кримінологічну характеристику розбоїв в Україні, проаналізовано стан, динаміку, структуру та географію вчинення розбоїв в Україні. Заслугове на схвалення характеристика причин та умов кримінальної протиправності, а також характеристика особи злочинця, що вчиняє розбої. Варто погодитися з дисертанткою, що головним залишається те, що злочинна спрямованість особистості в силу її способу життя і поведінки створює передумови для вчинення саме кримінальних

протиправних діянь. Отже, першочергове значення мають умови суб'єктивного характеру, центральною є проблема особистості, але дуже істотну роль відіграє й соціальне середовище.

За твердженням здобувачки, проведеним дослідженням встановлено, що особа, яка вчиняє розбої є громадянин України чоловічої статі, віком від 18 до 35 років, який отримав базову вищу освіту, на момент вчинення розбою офіційно не навчався і не працював взагалі, брав участь у воєнних діях, як правило у східному регіоні країни, вживає алкогольні напої або наркотичні засоби, характеризується середнім інтелектом, але професійними злочинними діями й зв'язками з організованою злочинністю та злочинною субкультурою, схильний до групового характеру дій. У більшості розбоїв вчиняються у складі груп, близько половини з яких кваліфіковані бандами, з розподілом ролей й використанням вогнепальної та холодної зброї. У більшості вчинених злочинів правопорушники використовували транспортний засіб.

Третій розділ дисертації присвячений аналізу системи заходів запобігання розбоям підрозділами Національної поліції України. Авторка їх поділяє на систему загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів запобігання розбоям в Україні. Авторка наголошує на комплексному підході у запобіганні досліджуваному виду злочинності. Ґрунтуючись на зарубіжному, вітчизняному досвіді запобігання розбоям в Україні, дисертантка надає комплекс заходів загально-соціального, спеціально-кримінологічного, індивідуально-профілактичного характеру, які у повній мірі корелюють із сучасним станом злочинності, її детермінантами та кримінологічною характеристикою осіб, які вчиняють подібні кримінальні правопорушення. Розкриваючи підрозділ взаємодії Національної поліції щодо запобігання розбоям в Україні дисертантка наголошує, що головну роль у запобіганні розбоям в органах НПУ належить оперативним підрозділам, які проводять: пошук і фіксацію даних про корисливо-насильницькі діяння, які вчинені або готуються окремими особами або групами осіб, зокрема посилення уваги до осіб схильних до вчинення кримінальних

правопорушень, оперативне перекриття місць можливої реалізації майна, орієнтування негласного апарату на отримання інформації.

Комплексне опрацювання та систематизація відомостей з наукових джерел і норм права в їх генезисному та порівняльно-правовому аспектах дало можливість Н.В. Басараб сформулювати своє бачення наукової проблеми та розробити власні наукові положення, висновки і рекомендації, що відзначаються достовірністю та характеризуються науковою новизною.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Кожній науковій праці, а тим більше такій як дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії, в тій чи іншій мірі, притаманні також риси дискусійності, неточності положень і висновків. Окремим з них вочевидь бракує достатньої аргументації, глибини дослідження, інші з них наділені надмірною категоричністю, що обумовлює необхідність їх додаткового пояснення з боку дисертанта.

1. Розкриваючи підрозділ 1.2 «Розбій як предмет кримінологічного дослідження» певним чином носить дискусійний характер позиція дисертантки про те, що «...відповідно до діалектичних підходів розбої повинні вивчатися на рівні самостійного явища об'єктивної реальності» (стор. 49), кримінальне законодавство країн ближнього зарубіжжя, як правило, зберегло поняття розбою в якості самостійного складу злочину, однак аналіз кримінального законодавства ряду країн свідчить, що розбій не завжди носить форму відокремленого складу злочину, «розмиваючись» в рамках інших форм розкрадання (крадіжки і розбою) або вимагання (так наприклад див.: Кримінальний кодекс Данії, Іспанії, Японії).

2. Потребує додаткової аргументації автором, яким чином при скоєнні розбоїв детермінують такі чинники як: глобалізація світової економіки, значні прорахунки при проведенні приватизації, недоліки в регулюванні кредитно-фінансових відносин, недосконалість податкової системи і системи ціноутворення, проблеми з наповненням доходної частини державного

бюджету, значний рівень корупції, комерціалізація мистецтва, науки, культури, низький престиж освіти, вченого звання тощо (с. 90-93), і чому, відсутність концепції державної політики у сфері запобігання злочинності, а також пропаганда жорстокості і насильства у медіа належать до інших детермінант цих злочинів (с. 124-134).

3. Грунтовним за своїм змістом є підрозділ 3.2 дисертації, де дисертантка розкриває спеціально-кримінологічні та індивідуально-профілактичні заходи запобігання розбоям, але поряд з цим у XXI столітті доцільно запропонувати інноваційні підходи у діяльності головного суб'єкта запобігання злочинності, засновані на впровадженні у процес досудового слідства нових інформаційних систем та технологій, розробленні програмного забезпечення профілактичної діяльності, електронного картування криміногенної обстановки, ідентифікації підозрілих осіб у громадських місцях засобами електронного моніторингу та аудіовізуального контролю, моделювання виникнення події злочину у певному місці і часі, складання індивідуального прогнозу ймовірності вчинення розбоїв, а також повномасштабної реалізації проектів «Безпечне місто», «Зупини злочинця», стимулювання громадських викривачів, встановленні партнерських відносин між поліцією та населенням тощо.

4. На наш погляд практична цінність роботи значно зросла, якщо б дослідження було доповнено аналізом, концептуальних засад поліцейської реформи в Україні, використовуючи досвід Європейських країн. Взнявши до уваги прийнятий 2 липня 2015 року Закон України «Про Національну поліцію», законодавчі реформаційні зміни в діяльності органів правопорядку, а також нормативні ініціативи, які спрямовані на вдосконалення поліцейської системи та структури й посилення ролі поліції у формуванні нових правових відносин між поліцією і громадянами.

Вказані зауваження та рекомендації носять дискусійний характер і не знижують загальної позитивної оцінки представленою до захисту

дисертаційного дослідження, і можуть бути враховані у ході подальших наукових досліджень.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Н.В. Басараб фактів порушення академічної доброчесності (плагіату, фальсифікацій, фабрикацій тощо) не виявлено. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень і відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності; використані методики дослідження та джерела інформації містять відповідні посилання. Дисертація є завершеною, самостійно виконаною роботою, що має вагомe теоретичне і прикладне значення.

Висновок

про відповідність дисертації встановленим вимогам.

У підсумку варто зазначити, що дисертаційне дослідження Басараб Наталії Володимирівни на тему: «Кримінологічна характеристика та запобігання розбоям підрозділами Національної поліції України» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року (зі змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Басараб Наталія

Володимирівна – на основі публічного захисту заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент:

**Завідувач кафедри кримінального
права та криминології
Одеського державного університету
внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Віктор КОНОПЕЛЬСЬКИЙ

ПОГОДЖЕНО:
**Проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

Максим КОРНІЄНКО

